

INSPIRATIEGIDS

biz KEMPEN
BudgetinZicht

Vlaanderen
verbeelding werkt

Inhoudstafel

Inhoudstafel **2**
Inleiding **3**
Domein 1 - Identiteit en inkomen **4**
1. Een budgetplan 4
2. Soorten inkomsten 5
3. Soorten uitgaven 10
Domein 2 - Wonen **11**
1. Post & administratie 11
2. Energie 12
3. Verzekeringen ‘Wonen’ 12
Domein 3 - Gezondheid **13**
1. Ziekteverzekeringen en -premies 13
2. Begrippen uit domein ‘Gezondheid’ 14
Domein 4 - Huishouden **15**
1. Winkelen & voeding 15
2. Impulsaankopen 16
3. Andere aankopen 16
4. Telecom 18
Domein 5 - Ontspanning **18**
Contracten 18
Domein 6 - Gokken **18**
Domein 7 - Sparen **19**
Achtergrondinfo ‘Schulden & armoede’ **19**
1. Soorten schulden 19
2. Cijfers over armoede 20
Waar kan je terecht met vragen over geld? **21**
1. Hulpverlening 21
2. Interessante websites 21

Inleiding

Uit onderzoek van het Expertisecentrum Budget en Financieel Welzijn[1] blijkt dat een **groeiende groep jongvolwassenen wordt geconfronteerd met financiële moeilijkheden**. Ongeveer één op de acht jongeren tussen de 16 en 18 jaar vertoont financieel risicogedrag. In deze groep van adolescenten zien we dat er nood is aan het **versterken van financiële vaardigheden**, het versterken van een **kritische houding** en het ontwikkelen van **weerbaarheid tegen beïnvloeding door o.a. reclame.**

Om jongeren hun financiële vaardigheden te versterken, hen wegwijs te maken in financiële administratie en hun kritische houding en weerbaarheid te versterken, ontwikkelden we het Wakosta?!-inleefparcours.

In deze **inspiratiegids** geven we **relevante achtergrondinformatie** die je kan gebruiken bij het begeleiden van het inleefparcours.

Het **Wakosta?!-inleefparcours** is een initiatief van **BudgetInZicht of kortweg BIZ**. BIZ is een samenwerkingsverband tussen de OCMW's, het CAW en de Verenigingen waar armen het woord nemen. BIZ zet in op preventie van schulden en de kwaliteitsverbetering van de schuldhulpverlening.

[1]Financieel risicogedrag bij jongeren. (z.d.). CEBUD. https://thomasmore.be/nl/financieel-risicogedrag-bij-jongeren

Domein 1 - Identiteit en inkomen

1. Een budgetplan

1.1 Waarom een budgetplan?

Het overzichtelijk bijhouden van je inkomsten en uitgaven vraagt tijd en moeite. Toch is het belangrijk om te weten waar je geld maandelijks naar toe gaat. Een **budgetplan** helpt je hierbij. Het is een **middel om zicht te krijgen op je maandelijkse uitgaven en inkomsten**. Zo kan je nagaan hoe het komt dat je op het einde van de maand een tekort ervaart en **waar je eventueel kan op besparen**. Hoe **gedetailleerder je budgetplan,** hoe concreter je overzicht zal zijn van alle maandelijkse inkomsten en uitgaven. Pas dan kan je **kritischer kijken** naar je uitgaven.

1.2 Opbouw budgetplan

Je kan op verschillende manieren een budgetplan maken: op papier, in Excel of in een app zoals de Wakosta?!-app. Een budgetplan kan je zo eenvoudig of zo specifiek maken als je zelf wilt, afhankelijk van jouw situatie of noden.

De meeste budgetplannen zijn opgesteld a.d.h.v. **vier categorieën**:

1. **Inkomsten**: loon, vervangingsinkomen, toeslagen (groeipakket, studietoelage,...),...
2. **Vaste kosten**: huur, afbetalingen, internet, energie,...
3. **Jaarlijkse kosten**: provinciebelasting, verzekering, afrekening energie,...
4. **Variabele kosten**: dagelijkse kosten (voeding, kledij, verbruiksgoederen,...) of leefgeld, uitzonderlijke uitgaven en onvoorziene uitgaven

TIP: Bij jaarlijkse kosten gaat het vaak om een hoger bedrag zoals bv. een autoverzekering. Om te voorkomen dat je het bedrag in één keer moet betalen, kan je ervoor kiezen om deze maandelijks te laten factureren. Indien dit niet mogelijk is, kan je hiervoor maandelijks sparen. Deel het totaalbedrag door 12 en zet dat bedrag maandelijks aan de kant tot de factuur komt.

OPGELET: Indien je eenvoudig een budgetplan opstelt, is de kans groter dat je voorbij gaat aan de grote of jaarlijkse kosten. Vergeet deze kosten dus niet mee te nemen in je budgetplan.

1.3 Voorbeelden van een budgetplan

- Wakosta?!-app (te downloaden in de Playstore of Apple store)
- Wakosta?!-app voor op de pc: https://budgetplanner.wakosta.be/home
- www.budgetmaponline.be

1.4 Een budgetplan analyseren

Wanneer je budgetplan is opgesteld, neem dan even de tijd om er **uitgebreid naar te kijken en indien nodig maatregelen te nemen.**

Heb je **geld op overschot** op het einde van de maand? Dan kan je kiezen om dit te **sparen** (verdere info over sparen: zie 'Domein 7 - Sparen').

Is er **geld te kort** op het einde van de maand? Probeer dan na te gaan hoe dit komt. Onderzoek welke zaken een grote hap uit je budget nemen of kijk waar het mogelijk is om op te **besparen**.

Bestaat er een goedkoper alternatief? Kan je besparen op elektriciteit of veranderen van leverancier?

OPGELET: Het is belangrijk een afweging te maken waarop je wel en niet moet besparen. Een hobby of iets van ontspanning kan bijvoorbeeld duur zijn. Het is vaak één van de eerste zaken die wegvallen wanneer iemand het financieel moeilijk heeft. Toch is ontspanning essentieel voor iemands mentale gezondheid.

2. Soorten inkomsten

2.1 Inkomsten uit arbeid (loon)

Je kan werken als werknemer of als zelfstandige. In ruil voor je werk krijg je een loon. Vaak krijg je begrippen te horen zoals 'brutoloon' en 'nettoloon' als het gaat over loon. Er is echter een groot verschil tussen beide begrippen:

Een **brutoloon** is het bedrag dat bovenaan op je loonfiche staat. Van dit bedrag moeten nog **belastingen** worden afgetrokken:

- **RSZ (= Rijksdienst Sociale Zekerheid)**: Hiermee worden ziekte-uitkeringen, kinderbijslag, werkloosheidsuitkeringen, ... betaald. Voor werknemers met een lager loon wordt er beroep gedaan op de *werkbonus*. Ze betalen een kleiner percentage en houden zo een hoger nettoloon over.

- **Bedrijfsvoorheffing:** De bedrijfsvoorheffing is het voorschot dat je betaalt op de personenbelasting. Dit bedrag is onder meer afhankelijk van je gezinssituatie (gehuwd, alleenstaande, personen ten laste). Hiermee worden algemene diensten betaald: straatverlichting, school, politie,…

Het nettoloon is het **bedrag** dat **op je rekening** wordt gestort nadat de RSZ en de bedrijfsvoorheffing ervan is afgetrokken. Het gemiddelde nettoloon voor een startende werknemer verschilt afhankelijk van het diploma[2].

Sommige werknemers ontvangen naast het nettoloon nog **extralegale voordelen** zoals maaltijdcheques, kilometervergoeding, hospitalisatieverzekering of ecocheques[3].

Daarnaast ontvangen werknemers jaarlijks andere inkomsten zoals **vakantiegeld, eindejaarspremie** en eventueel een bonus als het bedrijf veel winst heeft gemaakt.

2.2 Inkomsten uit sociale vergoedingen

Inkomsten uit sociale vergoedingen zijn er niet alleen voor wie geen inkomen heeft. Deze inkomsten zijn er ook voor de brede bevolking als aanvulling op het inkomen. Concreet zorgt de sociale zekerheid voor drie zaken:

1. **Vervangingsinkomen:** werkloosheid, pensionering, arbeidsongeschiktheid
2. **Sociale bijstand:** leefloon
3. **Aanvullend inkomen:** groeipakket, ziektekosten

2.2.1 Vervangingsinkomen

Vervangingsinkomens zijn uitkeringen die de inkomsten uit arbeid vervangen als je bijvoorbeeld door ziekte, werkloosheid of ouderdom niet meer kan werken.

- Bij ziekte ontvang je een ziekte- of een invaliditeitsuitkering.
- Bij onvrijwillige werkloosheid ontvang je een werkloosheidsuitkering.
- Bij ouderdom ontvang je een pensioen.

Ziekte-uitkering: Een ziekte-uitkering is een uitkering die je krijgt als je langdurig ziek bent. De uitkering wordt **uitbetaald door de mutualiteit.** Je krijgt een ziekte-uitkering in volgende situaties:

- Arbeidsongeschiktheid
- Moederschapsrust
- Werkverwijdering: wanneer je je werk niet kan uitvoeren omwille van gevaar voor je zwangerschap of pasgeboren baby.
- Geboorteverlof of adoptieverlof.

---

[2] Jobat. (2022, 13 mei). Hoeveel salaris krijg je als starter? Jobat.be. https://www.jobat.be/nl/art/hoeveel-salaris-krijg-je-als-starter

[3] De Norre, H. (2021, 1 maart). Wat zijn extralegale voordelen? De Tijd. https://www.tijd.be/netto/werk/werknemer/wat-zijn-extralegale-voordelen/10297034.html

OPGELET: Een ziekte-uitkering is niet hetzelfde als kort ziek zijn en even thuisblijven. Heb je bijvoorbeeld de griep? Dan val je niet terug op de mutualiteit, maar krijg je nog het normale loon. pas vanaf een maand ziekte, val je terug op een ziekte-uitkering.

Om een **ziekte-uitkering** te krijgen moet je voldoen aan een aantal **voorwaarden** [1] **:** 180 dagen (voltijdse werknemers) of 800 uren (deeltijdse werknemers) gewerkt hebben gedurende de twaalf voorafgaande maanden. Sommige niet-gewerkte dagen (bv. dagen met gewaarborgd loon of vakantie) worden beschouwd als werkdagen.

- Een ziekte-uitkering bedraagt 60% van het laatste brutoloon en is afhankelijk van de gezinssituatie.
- Vanaf de zevende maand van de ziekte-uitkering wordt er een onderzoek gedaan om na te gaan of je nog recht hebt op een ziekte-uitkering. Na 1 jaar kan de arts de arbeidsongeschiktheid verlengen, beëindigen of een aanvraag doen voor een invaliditeit. **OPGELET**! Hoe langer je ziek bent, hoe lager de uitkering wordt.

Werkloosheidsuitkering[4]**:** Een werkloosheidsuitkering is een uitkering die je krijgt als werknemer wanneer je buiten je wil werkloos wordt. De uitkering wordt **uitbetaald door de RVA** (rijksdienst voor arbeidsvoorzieningen). Om een werkloosheidsvergoeding te kunnen krijgen moet je aan een aantal voorwaarden voldoen.

Voorwaarden:

- Onvrijwillig werkloos zijn (dus niet wanneer je zelf ontslag neemt).
- Je moet minimum 1 jaar gewerkt hebben
- Je moet aantonen dat je actief op zoek bent naar werk (door bv. sollicitatiebewijzen voor te leggen aan de VDAB).
- Bereidwilligheid tonen om een extra opleiding of vorming te volgen om je cv te optimaliseren.

Je kan **maximum 3 jaar** werkloosheidsuitkering ontvangen. Indien je nog steeds geen werk hebt gevonden, dan moet je een leefloon aanvragen bij het OCMW.

De bedragen voor een werkloosheidsuitkering worden berekend op basis van je gezinssituatie, je laatst verdiende loon en je beroepsverleden.

OPGELET!: Het bedrag van je uitkering **daalt stelselmatig**. Dat betekent dat het bedrag van de uitkeringen na verloop van tijd zal zakken. Je doorloopt een eerste, tweede en ten slotte een derde vergoedingsperiode. Dit is om je te motiveren om snel opnieuw werk te zoeken.

---

[4] Hoeveel bedraagt uw uitkering? | De Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. (z.d.). https://www.rva.be/burgers/volledige-werkloosheid/hoeveel-bedraagt-uw-uitkering

Pensioen: Een pensioen is een inkomen dat je krijgt wanneer je een verplicht aantal jaren gewerkt hebt. In België kennen we drie pensioenpijlers[5]:

1. Het wettelijk pensioen: Dit pensioen is gebaseerd op de gewerkte periode en het inkomen dat je had terwijl je werkte. Hoe hoger het loon, wedde of beroepsinkomen, hoe hoger het pensioen.
2. Het aanvullend pensioen: Dit pensioen wordt vaak door de werkgever opgebouwd. De werknemer krijgt dan een bedrag wanneer die met pensioen gaat. Als zelfstandige of als werknemer kan je het ook zelf doen.
3. Pensioensparen: Het gewaarborgd minimumpensioen is ongeveer 1500 euro. Maar voor heel wat mensen ligt dit iets hoger. Toch is het wettelijk pensioen voor veel mensen veel minder dan het loon uit arbeid. Door het aanvullend pensioen en pensioensparen kan je op je oude dag toch een comfortabel leven leiden.

TIP: Jongeren zijn hier vaak nog niet mee bezig. Toch is het interessant om tijdens lessen over het inkomen het te hebben over het pensioen en dus ook pensioensparen. Deze vorm van sparen laat je toe om ieder jaar 990 euro aan de kant te zetten voor later. Het is niet alleen voor later voordelig, maar levert je ook nu al een belastingvoordeel op.

Inschakelingsuitkering voor pas afgestudeerde studenten[6]: Een inschakelingsuitkering is een uitkering die wordt toegekend aan **jonge schoolverlaters** die nog onvoldoende gewerkt hebben om recht te hebben op een werkloosheidsuitkering. **Vanaf 1 maart 2026** zijn er nieuwe regels van toepassing en zullen jonge schoolverlaters maximaal recht hebben op 1 jaar uitkering.

Voorwaarden:

- Je bent niet meer schoolplichtig.
- Je bent jonger dan 25 jaar en je studies zijn beëindigd op het moment van de uitkeringsaanvraag.
- Je moet een diploma kunnen voorleggen om recht te hebben op een uitkering (op de website van de RVA vind je welke getuigschriften in aanmerking komen).
- Eerst een **beroepsinschakelingstijd** (= wachttijd) van **156 dagen** doorlopen. Deze 156 dagen starten ten vroegste wanneer je niet meer leerplichtig bent en al je activiteiten van je studies en opleiding hebt beëindigd.

[5] Heb ik recht op een pensioen? (z.d.). Federale Pensioendienst. https://www.sfpd.fgov.be/nl/recht-op-pensioen

[6] RVA. (z.d.). Nieuwe regeling voor jonge schoolverlaters. https://www.rva.be/bladzijde/hebt-u-recht-op-uitkeringen-na-uw-studies-inschakelingsuitkeringen-en-voor-hoe-lang

- Je hebt de **beroepsinschakelingstijd** doorlopen en 2 positieve evaluaties van je zoekgedrag naar werk.

OPGELET: De inschakelingsuitkering is minder dan het leefloon (=bestaansminimum). Als je alleen woont, kan je aan het OCMW vragen om die uitkering aan te vullen tot het bedrag van een leefloon.

2.2.2 Sociale bijstand

Deze inkomens zijn er voor mensen die door de mazen van het net glippen. Het is een extra vangnet. We bespreken in deze inspiratiegids:

1. Het leefloon
2. De inkomensvervangende tegemoetkoming

Leefloon[7]**:** Is je inkomen onvoldoende om van te leven en kan je deze situatie niet aanpassen? Dan heb je recht op een leefloon of een aanvulling met een leefloon *(vb. je verdient als alleenstaande 1000 euro per maand. Het inkomen wordt dan met een leefloon aangevuld)*. Het leefloon wordt aangevraagd bij het **OCMW.**

Voorwaarden:

- Werkelijke verblijfplaats en verblijfsrecht in België (staatloze, burger EU, meerderjarig of door situatie meerderjarig verklaard (huwelijk/kinderen).
- Onvoldoende inkomsten
- Bereid om te werken tenzij niet mogelijk omwille van gezondheid of billijkheid
- **GEEN RECHT OP ANDERE SOCIALE UITKERINGEN. Het leefloon is een laatste toevlucht.**

Een OCMW kan ook enkele extra voorwaarden opleggen, vb: diploma halen, weekendjob doen,....

IVT (Inkomensvervangende tegemoetkoming)[8]

Een inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) is een tegemoetkoming voor **personen met een handicap** die door hun handicap beperkt zijn in de mogelijkheden om te werken en die daardoor beschikken over een beperkt inkomen.

Voorwaarden:

- Je moet ouder zijn dan 18 jaar en jonger dan 65 jaar

[7] Leefloon. (z.d.). www.vlaanderen.be. https://www.vlaanderen.be/leefloon

[8] DG Personen met een handicap. (z.d.). Inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) https://handicap.belgium.be/nl/onze-dienstverlening/inkomensvervangende-tegemoetkoming.htm

- Je verdient maximum 1/3 van wat een persoon zonder handicap op de arbeidsmarkt kan verdienen.
- Je inkomsten mogen bepaalde grenzen niet overschrijden
- Je handicap is erkend.

Bedragen: Hoeveel je tegemoetkoming bedraagt hangt af van de gezinssituatie en de categorie waartoe je behoort. Bijvoorbeeld als je een handicap hebt van 100% kan je ongeveer 1700 euro krijgen. Daarnaast krijgen personen met een handicap ook een **integratietegemoetkoming** (= afhankelijk van moeilijkheden bij het uitvoeren van dagelijkse activiteiten, bv koken en wassen lukt niet meer zelfstandig) die ze kunnen gebruiken om extra kosten te dekken.

2.2.3 Aanvullende inkomsten

Aanvullende inkomsten zijn toeslagen voor bepaalde mensen in onze samenleving. Eén van de belangrijkste is de kinderbijslag of groeipakket. Personen met een handicap kunnen ook een integratietegemoetkoming krijgen. Andere voorbeelden zijn terugbetaling in de kosten voor een doktersbezoek of kraamgeld voor wie pas bevallen is.

3. Soorten uitgaven

Uitgaven kunnen onderverdeeld worden in vaste kosten, jaarlijkse uitgaven en variabele kosten/ leefgeld.

3.1 Vaste kosten

Vaste kosten zijn (min of meer) vaste bedragen die je op **regelmatige tijdstippen moet betalen** zoals huur, aflossing van een lening, telefonie, pensioensparen, internet, elektriciteit, water,…

De maandelijkse energiefacturen die een gezin betaalt aan de watermaatschappij of gas-of elektriciteitsleverancier zijn **voorschotfacturen**. Het bedrag van die voorschotten wordt berekend op het gemiddeld verbruik van vorig jaar. Op het eind van elk jaar wordt er een jaarlijkse eindafrekening opgemaakt met het werkelijke verbruik en daarvan worden de voorschotten afgetrokken.

OPGELET: De factuur van het water komt (vaak) driemaandelijks en moet je dus delen door 3 op een maandelijks budgetplan.

3.2 Jaarlijkse uitgaven

Jaarlijkse uitgaven zijn (min of meer) vaste bedragen die je **jaarlijks moet betalen** zoals autoverzekering, verkeersbelasting, brandverzekering, bijdrage ziekenfonds, provinciebelastingen,…

OPGELET: Wanneer je deze kosten op een maandelijks budgetplan plaatst, deel je deze grote kost door 12.

3.3 Variabele kosten

3.3.1 Leefgeld

Leefgeld bestaat uit je dagelijkse uitgaven. Deze doe je regelmatig en variëren van bedrag. Het zijn uitgaven waarvan je meestal geen factuur krijgt, maar wel een kassabon of kassaticket.

Bijvoorbeeld: voeding, brandstof voor de auto, kledij, wasmiddel, hygiëneproducten,…

3.3.2 Uitzonderlijke uitgaven

Dit zijn vaak grote bedragen waarvoor de meeste gezinnen op voorhand sparen. Bijvoorbeeld: een nieuwe auto, verre reis, verbouwing van de woonst, aankoop nieuwe tv, …

3.3.3 Onvoorziene uitgaven

De uitgaven die je onverwacht moet maken en niet kan plannen zijn onvoorziene uitgaven. Als de onvoorziene kosten hoog zijn en je hier geen geld voor opzij hebt kunnen zetten, kan dit leiden tot financiële problemen.

Bijvoorbeeld: een ziekenhuisopname, het vervangen van een kapotte verwarmingsketel of wasmachine,...

Domein 2 - Wonen

1. Post & administratie

Het bijhouden, sorteren en begrijpen van post en administratie is een basisvaardigheid waar heel wat mensen mee worstelen. **Financiële problemen beginnen dikwijls aan de (digitale) brievenbus**. Het is belangrijk om facturen en belangrijke documenten op een overzichtelijke manier bij te houden. Dit kan je doen door bijvoorbeeld gebruik te maken van een **budgetmap**:

- Een ringmap waarin je verschillende onderverdelingen hebt zoals wonen, energie, telecom, verzekeringen,….
- Een map op je computer waar je in verschillende mapjes je onderverdeling kunt maken

Op die manier krijg je overzicht op je administratie en kan je makkelijk alles terugvinden.

Tips voor het sorteren en ordenen van je post en administratie

- Probeer dagelijks je inkomende post te openen.
- Maak een onderscheid tussen wat je dient te klasseren en wat niet. Haal reclame, kranten en tijdschriften er tussenuit.
- Plan voor jezelf een vast moment per week in om te klasseren. Indien je dit wekelijks doet, neemt dit niet zoveel tijd in beslag en blijft alles overzichtelijk.

- Maak een duidelijk onderscheid tussen betaalde en niet-betaalde facturen.
- Facturen die moeten betaald worden, leg je apart op een vaste en zichtbare plaats.
- Indien een factuur werd betaald, noteer dan de datum van betaling op de factuur en klasseer deze daarna in een ringmap/bakje/…
- Probeer betaalde facturen te klasseren in een map met daarin verschillende onderdelen. Dit helpt je om het overzicht te bewaren.
- Ook bepaalde brieven die geen facturen zijn, moeten bewaard worden (vb. brieven van RVA, VDAB,…). Je kan deze het best klasseren in een aparte map.
- Gooi geen brieven weg waarover je twijfelt of je ze best bijhoudt of niet. Vraag uitleg aan de dienst zelf of een familielid of vriend(in).

2. Energie

Voor het eerst een energiecontract afsluiten? Daar komt heel wat bij kijken! In 'Mijn Energieboek' kan je alle info terugvinden die je nodig hebt om een energieleverancier te zoeken, energiemeters te herkennen of je energieverbruik te verminderen.
https://biz.caw-a.be/MijnEnergieboek

3. Verzekeringen 'Wonen'

3.1 Brandverzekering[9]

Een brandverzekering is sinds januari 2019 verplicht voor huurders. Het is belangrijk om een brandverzekering te hebben, want als er door jouw (onvrijwillige) toedoen een brand wordt veroorzaakt, is dit een schuld die je lang moet afbetalen. Je kan zowel je woning als je inboedel verzekeren tegen brand.

3.2 Schuldsaldoverzekering[10]

Een schuldsaldoverzekering is een verzekering die je enkel kan aangaan bij het kopen van een huis: dus niet voor een huurhuis! Als je een huis koopt, ga je een hypothecaire lening aan bij de bank. Deze lening kan een looptijd hebben van 10 tot 30 jaar. Als je komt te overlijden, valt er een inkomen weg. Je partner of erfgenamen moet echter nog steeds die hypothecaire lening afbetalen. Indien je een

[9] Wikifin. (2022, 14 november). Een woonverzekering of een brandverzekering, wat is dat? https://www.wikifin.be/nl/budget-betalen-lenen-en-verzekeren/verzekeren/wonen/een-woonverzekering-een-brandverzekering-wat

[10] FOD Economie. (z.d.). Schuldsaldoverzekering. https://economie.fgov.be/nl/themas/financiele-diensten/verzekeringen/schuldsaldoverzekering

schuldsaldoverzekering hebt, wordt het gehele of gedeeltelijke bedrag (afhankelijk van het percentage waarvoor je bent verzekerd) dat je nog moet betalen aan de bank door deze verzekering betaald. Deze verzekering is **niet wettelijk verplicht**, maar wordt wel sterk aangeraden.
Bij sommige banken kan je geen hypothecaire lening krijgen zonder schuldsaldoverzekering.

3.3 Familiale verzekering[11]

Een familiale verzekering dekt de schade die iemand uit jouw gezin heeft veroorzaakt bij een ander. Bijvoorbeeld: Als je een venster hebt stukgemaakt of als iemand uitgleed over jouw gladde stoep, dan worden de medische kosten terugbetaald door de familiale verzekering. Een familiale verzekering is niet verplicht, maar is wel aan te raden.

Domein 3 - Gezondheid

1. Ziekteverzekeringen en -premies

1.1 Mutualiteitsbijdrage[12]

Een ziekteverzekering bij een mutualiteit (of ziekenfonds) is **verplicht**. Deze verzekering beschermt je tegen torenhoge medische kosten. Heb je recht op een verhoogde tegemoetkoming? Dan krijg je ook meer terugbetaald voor medische kosten.

1.2 Vlaamse zorgpremie

De zorgpremie betalen is **verplicht** wanneer je ouder bent dan 25 jaar. Deze moet je jaarlijks betalen. Door het betalen van deze premie kan iedereen die veel zorg nodig heeft (ongeacht leeftijd en inkomen) 130 euro per maand krijgen voor niet-medische kosten, bijvoorbeeld poetshulp, maaltijden aan huis, … Heb je een laag inkomen? Dan betaal je ongeveer de helft van het bedrag.

1.3 Hospitalisatieverzekering[13]

Een hospitalisatieverzekering is **niet verplicht, maar wel aan te raden**. Naarmate je ouder wordt stijgt de kostprijs van deze verzekering. Of je al dan niet een hospitalisatieverzekering neemt hangt ook af van je keuze voor een eenpersoons - of tweepersoonskamer. Wil je enkel een eigen kamer dan sluit je best wel een hospitalisatieverzekering af.

---

[11] Wikifin. (z.d.). lesmateriaal Risico Verzekeren. https://www.wikifin.be/nl/wikifin-school/lesmateriaal?s=familiale%20verzekering
[12] Vlaanderen. (z.d.). Ziekteverzekering. https://www.vlaanderen.be/ziekteverzekering
[13] Testaankoop. (2023, 17 januari). Heb je een hospitalisatieverzekering nodig? www.test-aankoop.be. https://www.test-aankoop.be/gezond/gezondheidszorg/hospitalisatie/nieuws/heb-je-een-hospitalisatieverzekering-nodig

1.4 Verzekering medische kosten

Een verzekering medische kosten is een **niet verplichte** verzekering die voorziet in tegemoetkomingen van ambulante medische kosten. Wanneer je zo'n verzekering afsluit krijg je een bredere dekking voor bijvoorbeeld brilglazen, remgelden, tandzorg,…
Uiteraard moet je steeds goed nagaan of het afsluiten van zo een verzekering voldoende rendabel is voor jouw specifieke situatie.

1.5 Tandverzekering[14]

Een tandzorgverzekering is een niet verplichte verzekering die je kan afsluiten voor jezelf en/of je gezinsleden als **aanvulling op jouw ziekteverzekering**. De wettelijke ziekteverzekering dekt niet alle behandelingen of voorziet slechts een beperkte tussenkomst (ongeveer 57%). Om te voorkomen dat je opdraait voor hoge onvoorziene kosten, kan je een aanvullende tandzorgverzekering afsluiten. De tandzorgverzekering voorziet een tussenkomst voor behandelingen die niet gedekt zijn door je ziekteverzekering én voorziet ook nog een extra tussenkomst voor de mondzorgbehandelingen die slechts gedeeltelijk vergoed worden door je ziekteverzekering.
Ook bij deze verzekering moet je steeds goed nagaan of het afsluiten van zo een verzekering voldoende rendabel is voor jouw specifieke situatie.

2. Begrippen uit domein 'Gezondheid'

2.1 Wijkgezondheidscentrum[15]

Een wijkgezondheidscentrum is een centrum waar een patiënt kwaliteitsvolle eerstelijnszorg, gericht op gezondheid en welzijn, kan krijgen. Patiënten schrijven zich in en verbinden zich ertoe om steeds hulp te zoeken in het wijkgezondheidscentrum. Zolang de patiënt zich hieraan houdt, is de zorg gratis (of zonder financiële drempel bij specifieke hulpverleners). Het zorgteam bestaat uit een huisarts, een verpleegkundige en een extra discipline die op geïntegreerde wijze de functie van maatschappelijk werk aanbiedt. In verschillende steden in Vlaanderen is er een wijkgezondheidscentrum.

[14] Helan. (z.d.). Wat is een tandverzekering en waarom heb je ze nodig? Helan. https://www.helan.be/nl/magazine/mijn-gezondheid/gezond-leven/waarom-een-tandverzekering/
[15] Vereniging van Wijkgezondheidscentra. (2022, 3 maart). Concept wijkgezondheidscentrum. VWGC. https://vwgc.be/wijkgezondheidscentrum/concept-wijkgezondheidscentrum/

2.2 Geconventioneerd[16]

Om de patiënt te beschermen tegen onaangename financiële verrassingen maken de ziekenfondsen afspraken met zorgverleners over de tarieven. Een geconventioneerde hulpverlener houdt zich aan deze tarieven en vraagt geen ereloonsupplement.

2.3 Remgeld[17]

Een bezoek aan de dokter of tandarts kost ongeveer €30. Een deel van dit bedrag wordt terugbetaald door de mutualiteit. Voor 2021 betaalde de patiënt het volledige bedrag aan de dokter of tandarts en kreeg die later zelf een deel terug. Via het *derdebetalerssysteem* moet de patiënt enkel nog het remgeld betalen en betaalt het ziekenfonds de rest van de factuur rechtstreeks aan de dokter of tandarts.

Domein 4 - Huishouden

1. Winkelen & voeding

Er zijn heel wat redenen waarom iemand in de supermarkt kiest voor bepaalde voeding: smaak, prijs, eetvoorkeuren, allergieën of intoleranties ….

Een aantal **tips om bewust inkopen te doen**:

- Let op de **prijs per kilo**. Een pot Nutella van 250gr kan goedkoper zijn dan een pot choco van 500gr van een huismerk. Maar de prijs per kilo zal hoger liggen bij Nutella, dan bij het huismerk.
- **Seizoensgroenten & -fruit** zijn vaak **goedkoper** dan geïmporteerde groenten en fruit.
- **Bio- en fairtradeproducten** zijn vaak duurder dan de niet bio- of fairtrade variant. Vanuit een persoonlijke overtuiging of voorkeur kan het een keuze zijn om deze meerprijs te betalen.
- **Huismerken zijn goedkoper dan A-merken** en verschillen vaak weinig in smaak.
- **Huismerken** staan vaak **heel laag of heel hoog** in de winkel. De duurdere A-merken staan **op ooghoogte.**
- **Kant-en-klaar maaltijden** zullen je vaak meer kosten per portie dan wanneer je zelf iets kookt.
- Het **kraanwater** in België is drinkbaar en kost je (bijna) niets.

[16] Wat betekent geconventioneerd zijn? | CM. (z.d.). https://www.cm.be/ziekte-en-behandeling/zorgverleners

[17] Nws, V. (2021, 8 oktober). Binnenkort alleen nog remgeld (4 euro) betalen bij je dokter? “Belangrijk voor toegankelijkheid van zorg”. vrtnws.be. https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/10/08/binnenkort-alleen-nog-remgeld-betalen-bij-dokter-we-verbeteren/

2. Impulsaankopen

Heb je al eens gemerkt dat supermarkten op elkaar lijken of dat je koopgedrag wordt beïnvloed? Koop je vaak producten die je niet echt nodig hebt? Dat is geen toeval!
Supermarkten doen er veel aan om consumenten zo veel mogelijk te laten kopen. Zonder dat je goed beseft, word je aangezet tot kopen. De dagelijkse producten zullen achteraan in de winkel staan, zodat je heel de winkel door moet en de kans groter is dat je extra zaken in je karretje legt. Ook aan de kassa doet de winkel extra veel moeite om je te verleiden tot meer aankopen. Snoep, speelgoed of magazines en kranten liggen aan de kassa. **Kleine zaken aan een lage prijs** die makkelijk mee te nemen zijn wanneer je staat te wachten. Dit noemen we impulsaankopen

Hoe kan je impulsaankopen vermijden?

- Werk met een boodschappenlijstje en hou je hieraan.
- Ga winkelen met een volle maag
- Ga niet dagelijks naar de winkel
- Vermijd het gebruik van een winkelkar als je niet veel nodig hebt. Hoe minder plaats, hoe minder je kan kopen.

3. Andere aankopen

3.1 Tips om bewuste aankopen te doen

- Vraag jezelf af welke waarde je linkt aan een aankoop of aan een merk.
- Zijn er alternatieven voor een dure aankoop?
- Heb ik voldoende budget voor deze aankoop?
- Moet ik het aankopen of kan ik het lenen?
- Kan ik het tweedehands kopen?

3.2 Piraminder

3.3 Kredieten

Je kan voor verschillende zaken een lening of krediet aangaan. Een krediet of een **lening voor een huis** kan nuttig zijn, maar zorg ervoor dat je niet teveel moet afbetalen per maand. Ga ook langs bij verschillende banken om de meest interessante rentevoet te krijgen.

Een **consumentenkrediet** is een lening voor kleinere aankopen zoals een televisie, reis of een computer. Dit wordt echter **afgeraden** omdat je snel meer geld kan uitgeven dan je daadwerkelijk hebt. Helaas komt de optie om een consumentenkrediet aan te gaan voor kleinere aankopen meer en meer voor. Tegenwoordig kan je in verschillende supermarkten of winkelketens een kredietkaart krijgen, maar wees voorzichtig met die kredietkaarten. Een krediet aangaan kan namelijk een heleboel **gevaren** met zich meebrengen.

- **Geld lenen kost ook geld**: interesten op consumentenkredieten kunnen hoog oplopen. Interesten van + 10% jaarlijkse kostenpercentage zijn geen uitzondering. Het is dus beter om eerst te sparen voor iets en het pas te kopen wanneer je voldoende geld hebt.
- Ga je een consumentenkrediet aan, knip de kaart in twee om het zeker niet meer te gebruiken dan voor dat ene product. En stuur een **aangetekende brief** naar de kredietuitgever waarin je de **kaart opzegt**.
- **Ga nooit een krediet aan om andere kredieten af te betalen!**

TIP: Een vraag die je jezelf altijd moet stellen: **Heb je het echt nodig? Stel de aankoop uit, slaap er een nachtje over. Heb je het de volgende dag ook nog nodig?**

4. Telecom

In-app aankopen

De meeste **apps** voor op je smartphone kan je **gratis downloaden**, wat leuk is. Maar vaak zijn de apps zo gemaakt dat ze je aanzetten tot betalen. Dit heet het '**freemium-model**'. Je kan de app gratis gebruiken, maar na een tijdje zal je i**n-app aankopen moeten doen om verder te geraken** in het spel of om alle functies te kunnen ontgrendelen. Zo wordt het verleidelijk om vaak geld uit te geven om toch maar verder te geraken. Deze aankopen worden betaald via je gsm-factuur of je kredietkaart die gekoppeld is aan je Google- of Apple-account.
Mag je dan nooit in-app aankopen doen? Natuurlijk wel, maar bepaal op voorhand hoeveel budget je die maand aan 'ontspanning' of 'telecom' wil spenderen en ga niet over dit bedrag.

Domein 5 - Ontspanning

Contracten

Vanaf iemand 18 jaar is, mag je contracten ondertekenen: een woning huren, een auto kopen, abonnementen afsluiten, … Maar bij elk **contract** dat je tekent, horen er ook **voorwaarden**. Als je deze niet nakomt, kan dit bepaalde kosten met zich meebrengen.

Lees dus steeds goed een contract na, voordat je het ondertekent. Kleine lettertjes, moeilijke tekst en veel clausules in het contract? Het kan vermoeiend zijn om dit allemaal te lezen, maar het is belangrijk om dit te bekijken. Zo weet je zeker dat je niet voor onvoorziene kosten komt te staan.

Domein 6 - Gokken

Merk je tijdens het parcours een problematiek in de groep rond gokken? Bekijk dan bijkomend educatief materiaal van het VAD: https://www.vad.be/catalogus/detail/you-bet
Of download het lespakket rond gokken '**Casino DAKOSTWA**', ontwikkeld door BIZ West-Vlaanderen. Via dit lespakket maak je jongeren bewust over de kenmerken en valkuilen van gokken. https://www.welzijn13.be/casino-dakostwa-lespakket-rond-gokken

Domein 7 - Sparen

Wanneer je maandelijks of wekelijks wat geld over hebt en dit geld opzij zet, ben je al aan het sparen. Dit gaat bijvoorbeeld over een deel van je zakgeld of een deel van je loon.

Sparen doe je niet alleen om **jezelf een extraatje te gunnen**, maar je kan ook **sparen om grotere uitgaven te doen in de toekomst**: een reis, auto, nieuwe meubelen,…
Het is belangrijk om ook te **sparen voor mogelijke onvoorziene uitgaven** zoals een kapotte koelkast vervangen. Het spaargeld kan dan gebruikt worden om onvoorziene uitgaven te betalen en zo voorkom je de kans dat je hiervoor een lening moet aangaan.

Soms kan je niet sparen, omdat je onvoldoende geld hebt. Als je een laag inkomen hebt of je hebt financiële problemen (zoals schulden) waardoor je niks overhoudt op het einde van de maand, dan is sparen vaak onmogelijk. Weet dat alle beetjes helpen. Als je elke maand 2 euro aan de kant zet, heb je op het einde van het jaar ook 24 euro.

Achtergrondinfo ‘Schulden & armoede’

1. Soorten schulden

Er zijn verschillende redenen waardoor je in de schulden kunt komen. Schulden ontstaan voornamelijk door de volgende vijf oorzaken:

1. Aanpassingsschulden
2. Overlevingsschulden
3. Overbestedingsschulden
4. Psycho-sociale schulden
5. Afgeleide schulden

1.1 Aanpassingsschulden

Er is een grote verandering in je leven waardoor je uitgaven stijgen of inkomsten dalen. De aanpassing aan deze nieuwe situatie is soms moeilijk of niet snel te realiseren en daarmee ontstaan schulden. Bijvoorbeeld: je gaat scheiden, je bent voor een lange tijd arbeidsongeschikt of je partner is overleden.

1.2 Overlevingsschulden

Overlevingsschulden ontstaan als je maandelijkse inkomsten lager zijn dan het totaalbedrag van je maandelijkse noodzakelijke uitgaven zoals huisvesting, energie en water,… Er blijft geen geld meer over voor je basisbehoeften zoals voedsel en kleding. Om te kunnen (over)leven moet je geld lenen.

1.3 Overbestedingsschulden

Overbestedingsschulden worden gemaakt doordat je meer geld hebt uitgegeven dan er is of doordat je te veel kredieten hebt afgesloten en hierdoor in de financiële problemen bent gekomen. Je schuld is ontstaan door overbesteding.

1.4 Schulden ten gevolgen van psychosociale problemen

Sommige schulden ontstaan bij mensen met psychosociale problemen zoals eenzaamheid of relatieproblemen. Om je beter te voelen, doe je uitgaven die, tijdelijk, de pijn verminderen of die positieve gevoelens opleveren. Je compenseert als het ware de negatieve dingen met beloningen zoals kleding of roesmiddelen kopen om je bijvoorbeeld prettiger te voelen. Deze compensatie kan verregaande gevolgen hebben en leiden tot verslavingen.

1.5 Afgeleide schulden

Afgeleide schulden krijg je door het toedoen van iemand anders. Bijvoorbeeld wanneer je borg staat voor iemand, schulden van je partner tijdens het huwelijk of schulden van een erfenis.

2. Cijfers over armoede

- In België leven 12,7% van de mensen in een gezin met een inkomen onder de armoederisicogrens. Dus wordt één op de acht inwoners als arm beschouwd.
- De grootste groep woont in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (25,4%). In het Vlaams Gewest bedraagt het cijfer 7% en in het Waals Gewest 17,3%.

  Deze cijfers komen uit het nieuwe Armoede-jaarboek van de Universitaire Stichting voor Armoedebestrijding en is gebaseerd op cijfers van 2021.
- In België is de armoederisicogrens voor een alleenstaande €15.513 per jaar. Dat komt neer op een inkomen van ongeveer €1.293 per maand. Voor een gezin van twee volwassenen en twee kinderen wordt dat een gezamenlijk inkomen €2.715 per maand. Ligt je inkomen lager dan dat? Dan word je beschouwd als 'arm'[18].

[18] Nws, V. (2022, 6 december). Risico om in armoede te belanden is uitzonderlijk gedaald door coronasteun: 1 op de 8 Belgen is arm. vrtnws.be. https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/12/05/jaarboek-armoede-en-sociale-uitsluiting/

Kinderarmoede

Kinderen die opgroeien in armoede:

- hebben later **minder kansen** op de **arbeidsmarkt**
- lopen een **groter risico** om zelf **arme ouders** te worden
- kunnen hun **talenten niet ontplooien**
- lopen tussen **0 en 3 jaar** cruciale **ontwikkelingskansen** mis
- hebben al **na hun eerste levensjaar** een **achterstand** van 2 maanden die moeilijk kan worden ingehaald[19]
- in Brussel groeit 23,3% van de kinderen op in armoede, in Wallonië 16,2% en in Vlaanderen 7,3% (= 1 op 13 kinderen)[20].

Waar kan je terecht met vragen over geld?

1. Hulpverlening

Als je met vragen zit over bepaalde facturen, je budget of gewoon graag advies wil, spring gerust binnen in een **JAC, CAW of OCMW**. Iedereen met eender welke vraag wordt er geholpen. Wacht niet te lang, want zo worden problemen enkel erger.

Weet je niet hoeveel geld je hebt? Heb je vaak te weinig geld over op het einde van de maand? Heb je één of meer facturen niet betaald? Weet je niet hoe het verder moet?
BIZ ontwikkelde de **brochure 'Wegwijs bij budget en schulden'** om mensen een antwoord op deze vragen te geven. De volledige brochure staat online op de website van Budgetwijzer.be:
https://www.budgetwijzer.be/media/txypnxb0/biz_wegwijsbijbudgetenschulden_online.pdf

2. Interessante websites

- www.budgetwijzer.be
- www.budgetplanner.be
- www.budgetmaponline.be
- www.watwat.be
- www.mijngeldenik.be
- www.wakosta.be

[19] Kinderarmoedefonds. (z.d.). Het Kinderarmoedefonds: helpt kinderarmoede te bestrijden. https://kinderarmoedefonds.be/
[20] Kinderarmoede. (z.d.). UNICEF België. https://www.unicef.be/nl/beleidsbeinvloeding/beleidswerk-themas/kinderarmoede